

Usuvere koguduse sõnaline aruanne

Mulle on alati meeldinud aruandeid kirjutada. Ma lausa naudin seda. Paraku kestab õnn ikka üürikest aega – juba 1. veebruariks pidi aruanne valmis olema. Märtsis tuletas praost seda mitu korda meelde. Aprillis sain viimase hoiatuse. Aga mis teha – aruande kirjutamine on mulle otsekui mesi – magustoit, mida ei saa lauale tõsta enne, kui supp ja praad pole lõpuni söödud. Jah, Usuvere pastoraadi lahjat suppi tuleb mul veel kaua lürpida. Elu on selline. Pealinna saksad ei peagi sellest aru saama. Kuhu neil nüüd see kiire hakkas? Istuvad koroonakarantiinis ja ikka on kiire. Kahjuks pole ka meie kohalikul Vagametsa praostil huumorimeelt ega saa ta aru kujundlikust keelest. Minu vabandused olevat talle nagu refrään, mis kordub iga laulusalmi järel, nagu regivärss, mis juba muinasajast peale kõigile tuttav. Vähemalt niipalju mõistmist praosti poolt. Homme vist on kirikukogu koosolek. Täna õhtul saadan ma aruande ära. Siis on kõik hästi.

I. Koguduse liikmed, juhtorganid ja nende tegevuse analüüs

Liikmeid on meil palju. Täpsustan, et kõik. Isegi surnuid ei või me hingekirjast maha kriipsutada, sest nemad on meie koguduse taevase osakonna liikmed. Üks teine eriline osakond on ka. Eks ole seegi meie kogudus ja meie liikmed. Läti Hendriku andmeil ristiti Usuvere ümbruses juba 13. sajandil kõik inimesed ära. Tehtud! Aruandeaastal polnud sellele midagi juurde lisada.

Koguduse liikmete keskmine vanus oli seega 412 aastat. Miks nii palju? Aga sellepärast, et varasematel aegadel olid pered suuremad ja lapsi sündis rohkem, ja suri ka. Tänapäeval enam lapsi eriti ei sure ega ka sünni. Kaasaja inimesed on seetõttu armetus vähemuses ega suuda vanuse keskmist siinpoolsete sajandite kasuks kallutada. Vaatame, mis järgmine aasta toob.

Liikmete haridusest ma ei räägi. See on igapähe oma asi. Koole hakati asutama Rootsi ajal, praegu töötab lasteaed-alkkool. Pigem võiks aruandes küsida midagi harituse kohta. Aga mida teavad ametnikud haritusest! Seda on aruande vormistki näha.

Liikmete sotsiaalne staatus. Jaa, sellest võiks kohe eraldi peatüki moodustada. Meil on siin sotsiaaltöötaja, kes igale abipalujale staatuse välja kirjutab. Kes saab sõjaveterani toetust, kes küttepuude toetust... Kes on nõus lapse kooli panema – isegi selle eest saab toetust. Aga kirikule – mitte sentigi! See on see nõukogude aeg, mis inimese aju ära pesi ja nüüd euroliit käib pesuvalgendajaga üle. Kui palju kordi olen ma vallavanema jutul käinud, temaga saunas istunud, isegi õlut joonud. Tulemus on null. Ümmargune null on koguduse eelareves selle koha peal, kus võiks olla valla toetus, minupärast kasvõi sõjaveterani toetus. No mõelge, mitu sõda on meie kirik üle elanud ja ikka seisab püsti!

Koguduse liikmeskonna dünaamika. Mis ma selle kohta ütlen? Dünaamika on meil hea. Vallamajas käib iga neljapäeva õhtul koos võimlemisring. Kogudusel pole sellega küll palju pistmist. Üks võimleja, Sirgvee Salme, endine kooliõpetaja, käib ka pühapäeval kirikus ja on kunagi osanud mandoliini mängida.

Üldiselt võiks iseloomustada koguduse liikmeskonda kui elavat ja kasvavat, lootusrikast organismi, kelle elurõõm ei raue ka närtsinud eas.

Kas koguduse tööpiirkonnas elab ka kirikusse mitte kuuluvaid inimesi? Ei. Kus iganes me tööd teeme, selliseid inimesi ei leidu. Pigem leidub neid seal, kus me tööd ei tee: alevikus, mitmes külas, mõnikord isegi kirikus. Pühapäeval ju ei tohigi tööd teha. Aga siis me hakkame jälle tööd tegema ja nad lähevad kohe ära. Kuidas nad suhtuvad kristlikku usku? Ma ütleks, et positiivselt. Paljud neist on isegi ristitud ja leeris käinud, mõni maksab ka liikmemaksu, aga kirikus ma neid ei näe. Muretsesin küll kangemad prillid, aga ikka ei näe. Ükskord jõuluajal nägin, aga siis me hakkasime jälle tööd tegema...

Koguduse juhatus on kolmeliikmeline. Lisaks õpetajale kuuluvad sellesse juhatuses esimees Eha Härmalõng ja aseesimees Koit Must. Nõukogu on kaheksaliikmeline. Lisaks õpetajale ja juhatusse kuuluvad sellesse Jaan Kaera, Anna Nuga, Meeta Mesilane, Jaan Gregor ja Valli Kraav. Revisjonikomisjoni ei ole. Selle asemel on valitud revidendiks Niina Kass. Sinodil esindavad kogudust juhatus liikmed Eha ja Koit. Juhtorganid täidavad oma ülesandeid ettenähtud korras: juhatus koostab eelarve, nõukogu kinnitab ja revident ohkab.

II. Koguduse töötajad ja nende tegevus

1. Koguduse õpetaja – see olen mina, Mait Assa, 54-aastane. Koguduses töötatud aeg – siin läheb minu arvamus praosti omast lahku. Näiteks ei loe tema tööaja sisse siin veedetud uneaega, kuigi ta peaks teadma, et Issand annab oma armsatele unes. Ju pole tema siis armas, vähemasti mitte mulle. Töökoormus – suur. Teised kiriklikud ja muud ametid – kunagi olin ääremaade komisjoni liige, saadikuks olen kohalikul sinodil. Tegelikult olen ma nagu Hunt Kriimsilm, kellel on üheksa ametit. Pääaegu oleksin olnud ka vallavolikogu liige, aga üks hääl jäi puudu. Kujuta ette, oma naine unustas valimiskabiini minnes prillid maha ja luges kandidaatide nimekirjast numbri valesiti! Mul on sellest südamest kahju. Kui ma peaks surema, oleks matusekõnet ka parem pidada, kui saaks öelda, et oli ikka volikogus ja puha.

Reisinud ma aruandeaastal ei ole, aga olen televiisorist vaadanud mitut reisisaadet. Olen abielus, kahe lapse isa. Mõlemad õpivad ülikoolis. Üks vist isegi töötab. Abikaasa on põduravõitu. Väljas ta eriti ei käi. Nüüd viiruste leviku ajal ammu mitte. Kui kuskil mõni tervisehäda liikvele läheb, siis tema on ilmingimata üks osaline sellest. Elamistingimused on meil taevalikud – elame nendel tingimustel, mida taevaisa annab. Perekonnaseisumetniku õigusi pole ma tahtnud (ei kavatsegi!), sest see on nii keeruline. Seal peab ju pabereid täitma ja allkirju panema.

2. Organisti meil otseselt ei ole. Mina ei ole ka ühestki organist ega ole kunagi organitega koostööd teinud. Aga Jaan Gregor aitab ikka hädast välja. Kuna ta orelit mängib, nimetas Kirikumusika Liit ta oreli mängijaks. Tegelikult ta ei mängi, vaid teeb seda päriselt. Ülejäänud kirikulisi hakkasime nimetama oreli mittemängijateks. Töökoormus tal väga suur ei ole, klahvid käivad küllaltki kergelt. Tuuletallaja koormus on suurem. See on küll ilmselge. Isegi siis, kui ilm ei ole kuigi selge. Kutsekategooria on tal minuteada B-kategooria. Selle sai ta autokoolist juba 1973. aastal. Täiendkoolitusega on nii, et eks elu õpetab. Ei ole tabureti soojendamise veel kedagi targaks teinud. Tööd tuleb rabada ikka kohapeal. Vaat nii!

3. Teised palgalised töötajad saavad oma palga siis, kui viinamäe isand oma valitsejale ütleb: „Kutsu töölised ja anna neile palk viimasest kuni esimeseni!” See on siis taevariigis. Tõsi küll, ka selle punkti all tuleb mul suurem au enesele riisuda. Kirikut koristan ma ise, kütan ka, ukсед teen ise lahti ja ise löön kella. Ise jutlustan ja ise arvustan seda. Rehnud tuleb ka endal teha. Naine on abiks ja tuleb tunnistada, et ta kannab koguduses tihti suuremat koormat kui mina.

4. Vabatahtlikud töötajad – maipühade aegu korraldasime talgupäeva. Siis tuli mitu vabatahtlikku. Nimed ei jäänud meelde, vist olid linnast. Muidu tuleb ikka sundida. Mis vabatahtlikud nad sellised on! Muudkui luni ja käi peale, lõpuks annavad järele, tulevad ja teevad, aga pärast on maru suured vabatahtlikud!

III. Jumalateenistusliku elu analüüs

1. Jumalateenistus on meil üles ehitatud vastavalt kehtivale korrale. No öeldi ju, et uue korra järgi on jumalateenistust võimalik pidada igat moodi. Perikoobireana on kasutusel õpetaja Pauckeri koostatud jutlusekogu sisukord. Praost ütles, et võta kirjakoht kiriku kalendrist, aga see ei ole hea – jutlus ei sobi siis kirjakohtega enam kokku. Kindel sisukord on ikka parem.

Kohalikud tavad. Need on meil jõulud, ülestõusmispühad, jaanituli, kooli lõpupidu, vallavanema vastuvõtt, võimlemisring ja valimised.

Ilmikute osalemine jumalateenistuse ettevalmistamisel ja läbiviimisel. Eks nad kipu ikka osalema, aga ma ütlen, et parem on, kui nad seda liiga palju ei tee. Näiteks proovisime, et sel aastal toob jõulukuuse kirikusse mitte õpetaja, vaid koguduse nõukogu. Kes täpselt, polnud päris selge. Sellepärast tõin ikka ise. Aga nõukogu liikmed tõid ka – igaüks. Kui me kõik kaheksa kuuske kirikusse mahutasime, ei jätkunud küünlaid, millega neid kaunistada. Panime rahad kokku ja ostisime juurde. Päris soe oli sel jõuluõhtul. Vallavanem ütles, et kirikus oli laaneliturgia. Ma ei tea, kes oli kaebaja, aga ebaseadusliku metsaraie eest saime trahvi. Selle maksime ära kohe, kui olid jõulud läbi ja kirikusse tassitud kuusik saekaatrist läbi käinud. Raha jäi ülegi. Siiski oleks parem, kui ilmikud jumalateenistuse ettevalmistamisel liiga palju ei osaleks.

Kui kaua kestab jumalateenistus? – Tavaliselt natuke kauem kui jutlus. Aga jutlus? – Eks see sõltu ilmast. Näiteks hämara ilmaga kulub veerimise peale kauem aega. Selge ilmaga loen nii soravalt, et ühel pühapäeval ei pannud tähelegi, kui olin juba mitu jutlust järjestikku ette lugenud. Õnneks keegi teine ka ei pannud tähele.

2. Koguduse arvuline osavõtt jumalateenistustest pole väga kiita, kuid õnneks on meiegi praostkonnas kogudusi, kellega ennast võrrelda ja sellest võib järeldada, et pole meil häda midagi.

Kogudus laulab hästi, eriti Jaan Gregor. Ükskord oli keegi võõras inimene kirikus ja küsis Meeta Mesilase käest – miks see pikk mees nii valjult üürgab. Meeta vastas: „Ta mängib orelit!“. – „Ja mida sina mängid?“ küsis võõras. – „Mina sumisen,“ sosistas Meeta. Enam-vähem nii teevad ka teised. Kokku kõlab nagu tolmuimeja, selline päevinäinud, kuid kodune ja armas.

Vaat sellist joru ajamist ja lobisemist tuleb meil vahel ette. Muidu on kord jumalateenistusel hea. Anna Nuga istub ukse ligiduses ja valvab. Prillid vaatavad lauluraamatut, silmad aga käivad ringi nagu väikesed radarid – ja kõik ongi korras.

Palvetamise kohta ei oska ma öelda, sest väga raske on piiri tõmmata, millal inimene palvetab ja millal ta magab. Üks võimalus on õlast veidi liigutada. Kui ta võpatab ja „aamen“ ütleb, järelikult palvetas. Võib aga juhtuda, et ütleb midagi muud, mis ei sobi kirikusse. Siis on parem mitte segada.

Armulaua katmise sagedus. See on üks kord jumalateenistusel, enesestki mõista. Milleks selline küsimus!? Osavõtt armulauast – osalevad kõik, kes on palvega lõpule jõudnud.

Korjandust viime läbi üheskoos. Kõik korjavad. Vahel leiame mündi maast, vahel paberraha naabri taskust. Kui hoolega korjata, siis midagi ikka korjub. Lisaks rahale oleme korjanud ka

kommipabereid, postmarke, järjehoidjaid, bussipileteid, taskurätte ja kuuseokkaid. Ükskord korjasime isegi ühed prillid üles. Anna Nuga oli selle peale ülirõõmus. Ma juba mõtlesin, miks ta mitu pühapäeva järjest pole kirikusse tulnud. Ei näinud tulla!

3. Väljakuulutatud jumalateenistusi pidamata pole jäänud, sest pidamatajäävaid jumalateenistusi pole me kunagi välja kuulutanud.

4. Jumalateenistused väljaspool kirikut. No kuulge! Juba vana Kúpriaanus teadis, et väljaspool kirikut pole õndsust. Järelikult ei saa seal olla ka õiget jumalateenistust.

See muidugi ei tähenda, et kõik jumalateenistused peaksid aset leidma meie kiriku külmade kivimüüride vahel. Surnuaiapühal näiteks olime lausvihma käes. Jaanil ei tulnud oreli mängimisest midagi välja. Kui minu käest küsiti, et mida see pikk mees seal teeb, tuli vastata, et üritab midagi mängida, aga ei saa täpselt aru, kas oreli või mida. Muidu on ta hea mängija. Näiteks jänest oskab ta mängida iga ilmaga. Aga näe, orel on ikka keerulisem. Ei tule alati välja.

Kuna jumalateenistus toimub ka taevas ja sellel osaleb nüüdseks juba arvukam osa meie koguduse liikmeist, tuleks väljaspool kirikuhoonet peetud jumalateenistuste hulka kirja panna ka seal toimunud jumalateenistuste arv.

Sellega võinukski selle peatüki õnnelikult lõppenuks lugeda, kui ühel ilusal septembrikuu laupäeval poleks abikaasa minu kirjutuslauda koristanud. Seal, kus enne oli küllus, valitses korraga totaalne ikaldus – kõik asjad olid kirjutuslaualt kuhugi ära pandud. Nagu hiljem selgus – sahtlitesse ja kappi, muist ka paberikorvi. Nädala jooksul leidsin suurema osa vajalikest asjadest üles, ka kiriku võtme, mille asukohast pühapäeva hommikul veel aimugi ei olnud. Lohutasin siis kogudust, et kunagi olid ka niisugused ajad, mil kõik inimesed ei mahtunud kirikusse ja jumalateenistusel osalemine kiriku ukse taga oli täiesti tavaline asi.

5. Orelimängu tase on meil kõrge, vähemalt kolm meetrit kõrgemal ülejäänud kogudusest. Meil on väga ilus orelirõdu, kuulsa Vagametsa meistri tehtud. Jaan Gregor võib minu sõnu kinnitada. Ta on pikka kasvu ja ka muus osas ülejäänud kogudusest kõrgematasemelisem. Kui linnulaul välja arvata, siis tegid muusikat ikka meie kogudus, orel ja armas Jaan.

Üks kontsert oli ka. See oli heategevuslik kontserdisari adventiajal. Kokku oli viisteist kontserti, neist üks Usuveri kirikus. Kuna nemad tegid ainult head, ei saanud meie ka paha teha ega kiriku kasutamise eest tasu küsida. Kuulajaid oli tublisti, suuremalt jaolt linnainimesed, aga mõned kohalikud ka, Sirgvee Salme oli krapsti kohal ja Anna Nuga ikka ukse juures, prillid ninal.

IV. Kiriklike talituste analüüs

Aasta esimeses pooles oli meil üks ristimine. Aasta teine pool on pisut rahulikum olnud. Puhkust see siiski ei toonud, sest teises poolaastas on ju jõulud, see ju teada-tuntud kiire aeg. Kuna ristitud laps oli alles väike, tuleb leeriõnnistamist veel kaua oodata. Laulatada ka kirikuseadus enne ei luba, kui pole leeris käinud. Nii jääme järgmisi aruandeid ootama.

Mõned muudatused viisime sisse laulatustalituse korras, aga need on pisemat sorti muudatused, ja kuna aruandeaastal ühtegi laulatust ette ei tulnud, ei omanud need ka suuremat tähtsust.

Üks kurb sündmus oli lõppenud aastal ka. Matsime Volli Topsi. Mis siin salata, üks osa tervisehädasid olid sedasorti, millele inimene aastate jooksul ise omalt poolt on kaasa aidanud. Kui pensionipäevani veel aega, käis teine ikka pastoraadis söömas. Sõber Voova käis ka. Juhtus nii, et ühel päeval tuli Voova ükski – silmad märjad ja kurk kuiv. Küsisin, mis lahti. Volli Tops oli heit-

nud hinge. Leinasime siis koos, aga ennäe imet – juba paari päeva pärast tuli Volli uuesti sööma. Oh seda rõõmu ja tähistamist! Kahjuks jäi õnn üürikeseks ja järgmine kurb sõnum oli juba tohtri allkirjaga tõendatud. Aruandevorm annab talituste juures ette märksõna „üldiseloostus“. See sai nüüd kirja. Aga teine märksõna on ka – „põhjused“. Selles ma väga detailidesse laskuda ei soovi. Omaksed palusid, et ma ei räägiks.

Kuna ilmalikku matjat siinkandis ei ole, pöörduti tänavu minu poole ka teise matuse asjus. Küsiti ilmalikku. Mõtlesin, et eks ole ilm ka Jumala loodud ja andsin palujatele järgi. Lahkunu oli mulle tundmata. Peret tal ei olnud. Õde korraldas matust. Küsisin õe käest, millal vend sündis. „No ta oli ikka minust vanem...“ hakkas õde sõrmede peal aastaid lugema. Nähes, et sealt mõistlikku vastust ei tule, küsisin järgmise küsimuse: „Kus on ta sündinud?“ – „Oi, kes seda teab! Meie vanemad ju rändasid ühest kolhoosist teise, ma olin siis alles väike...“ Mõtlesin siis, et ehk värske-mad sündmused on paremini meeles ja küsisin: „Millal ta suri?“ Õde tegi suured silmad ja ütles: „Ta leiti! Millal ta täpselt suri, seda oli arstilgi raske öelda.“ Keerutasin ikka pastakat näpu vahel ja ootasin vastust, mida saaks matuste raamatusse kirja panna ja tegin viimase katse küsimusega: „Kus ta suri?“ – „No kuulge!“ imestas seepeale õde, „kas te nii isiklikke asju küsitegi!? Ma mõtlesin, et te küsite ikka midagi üldist.“ Ma siis proovisin ja küsisin, mis töid on vend oma elus teinud. See küsimus meeldis õele: „Jaa! Ta tegi kõike! Ta oli kuldsete kätega...“ Matusekõne sai ilus. Ja aruandeaasta peale kokku teeb see kaks matust.

V. Muusikatöö

Orelimängust sai juba juttu tehtud. Ka pilli seisukord on kõrgetasemeline. Kontsert sai samuti ära mainitud. Peale selle tegutseb koguduses viieliikmeline laulukoor, mida juhatab Jaan Gregor. Koori pikim reis on muidugi Jaanil endal. Teised on kõik lühemat kasvu, eriti Valli Kraav, keda teinekord pingiridade vahelt nähagi ei ole. Ükskord küsisin, kes on oma kübara pingi seljatoele unustanud. Siis märkasin, et kübar liigutab. Muidugi oli see Valli! Peale kübara ma üle pingi seljatoe muud näha ju ei saanudki.

Oleme väga rõõmsad, kui koor jumalateenistusel laulab. Neil on üks ilus laul, mis hästi välja tuleb. Pealkiri ei ole teada, sest koopimasin jättis servad valgeks ja sinna kadus ülemine rida. Autori nimi jäi õnneks peale – keegi armeenia helilooja J. S. Bach. „Miks armeenia?“ küsiti mu käest. Ma siis seletasin, et on ju nimi Sebastjan. Nii ma püüan ikka inimesi harida, et nad tunneksid klassikalist muusikat. Maapastori töö on juba kord selline rahvavalgustajaks olemine.

VI. Hoolekande- ja hingehoiutöö

1. Kodukülastused. Kuna tööd on palju, külastan kodu õhtuti, kui on vaja magama heita, kuid vahel lõunasöögi ajal ka. Probleeme kodus ei esine – ei ole märganud. Kui nõud on pesemata, siis olen ikka ära pesnud.

2. Haiglad on Usuverest nii kaugel, et isegi ravijärjekorrad siia ei ulatu. Aruandeaastal külastasin haiglat ühe korra. See oli siis, kui aruannet ja eelarvet kokku panime. Püüdsin nõukogule selgeks teha, kui suured on meie vajadused. Kätega näitasin ja lajatasin kogemata vastu riulit. Vana tinasulamist küünlajalg pudenes alla ja juhatuse liige Koit Must sai sellega vastu pead. Ise ta istus otse riuli kõrval! Millegipärast tundus talle, et mina viskasin teda, ja kohe meelega. Vaidlus oli niigi juba kuraasikamas hoos. Jaan Gregor tuli meid lahutama. Anna Nuga ja Niina Kass nüpel-dasid kord üht, kord teist, kumb meist parasjagu peale kippus jääma. Eks selliseid sõnelusi ole ennegi ette tulnud, aga kui paistetud veel mitu päeva hiljem alaneda ei tahtnud, tuli varbaluu ikka

kipsi panna. Jaan keeldus ravist. Koidu käest pole julgenud küsida. Anna ja Niina pandi pärast kantseleid koristama. Peaasi, et eelarve kokku saime. Pärast selgus, et ülegi jäi.

3. Suhted teiste sotsiaalasutustega. Peale valla sotsiaaltöötaja meil teisi sotsiaalasutusi ei ole. Suhted on meil täiesti avalikud ja varjata pole midagi. Kui Volli Tops suri, saime matusetootust.

4. Materiaalne toetamine. Kes väga peale käib, seda olen ikka toetanud. Tavaliselt toetan ikka häälematerjaliga, aga kevadel, kui Sirgvee Salme koos oma mehekese Elmariga kasvuhoonet ehitas, tuli materjali küsimus jälle päevakorda. Seda muret oli lihtne lahendada – oma kasvuhoo-
ne, ehita millisest materjalist aga tahad! Kirikus on palju keerulisem. Seal muinsuskaitse ütleb, milline on õige materjal ja siis ehitaja mõtelgu ise, mida sellest teha kannatab.

Enamasti me jagamegi Usuveres humanitaarabi, kuigi hädasti oleks vaja hoopis reaaliabi.

VII. Laste-, noorsoo- ja kasvatustöö

1. Lastetöö korraldamine koguduses. Nagu öeldud, on Usuveres oma lasteaed-alkkool. Pühapäevakool? Ei, pühapäeval on kool kinni. Nüüd, kus koroonaviirus lahti läks, ei tehta kooli ka nädala sees enam lahti. Elame usus, et kunagi tulevad noored pered Usuverre elame ja täidavad maa lastega ja laste lastega. Selleks tuleb lastetöö tegijaid tuleb juba praegu ette valmistada. Katsume neid ka raskemateks aegadeks ette valmistada, isegi selliseks ajaks, kui tuleb hakata tööd tegema.

2. Leerikool ootab, kuni ristitud laps leeriikka jõuab või kuni keegi linnast maale kolib, kasvõi suvepuhkusele tuleb. Leeriõpetamise kava – meil on selline kava, et kui keegi soovi avaldab, siis algab leerikool. Konfirmeeritute osalemine koguduse tegevuses pärast leerikursust on muljetavaldav. Kõik, kes koguduse tegevuses osalevad, on leeris käiud. Järelikult võime kogu selle tegevuse lahterdada konfirmeeritute osalemiseks pärast leerikooli.

3. Noorsootöö. Seda teeb meil Jaan Kaera. Täpsemalt tuleks küsida tema käest. Mina arvasin, et tal siin noori ei ole, aga Vagametsa praostkonna noortelaagris ta ikka kellegagi käis.

4. Suhted kooliga. Omal ajal, kui ma ise koolis käisin, olid suhted küll õige rasked. Hiljem on suhted paranenud. Advendiajal kutsuti mind õpilastele jõuludest rääkima. Mõtlesin, et teen asja põnevamaks ja rääkisin kiriku ajaloost. Kui ma selleni jõudsin, kuidas direktori isa nõukogude ajal kiriku ukse peal valvas, et lapsed sinna sisse ei läheks, helises kell. Tunni lõpuni oli veel aega, aga kell on koolis kuningas. Kajab teine üle õuegi ja hea ilmaga kostab ka kiriku juurde ära. Direktor tänas viisakalt. Niisiis, suhted on meil väga head.

5. Piiblitunnid. Pärast seda, kui eelarve olime kokku saanud, mõtlesime nõukoguga, et teeks järgmise koosoleku kuidagi teisiti. Nii sündiski mõte kutsuda inimesed kokku piiblitundi. Teemaks oli 1Kr 13, armastuse ülemlaul.

Piiblitundide järjepidevus – esimene piiblitund oli küll järjepidev. Teises tunnis läks järg pisut käest. Koit ütles mulle, et üks salm jäi vahele. Ma ilmselt reageerisin pisut üle, sest mida teab üks harimata esimees teoloogiast! Aga kus sa sellega – tema tuli kohe näpuga näitama, kus leheküljel järg peab olema. Lükkasin teda laua juurest eemale, kogemata vastu riulit. Küünlajalg pudenes alla ja juhatuse liige Koit sai pihta. Jaan Gregor tuli meid lahutama... Varbaid ma tunnetan praegu küll poolikult. Aga ma ei tahtnud tegelikult vastu seina lüüa. Lihtsalt Koit kargas liiga ruttu eest ära. Silm on ka paistes. Paregu näeme aimamisi, nagu peeglist. Meeta arvas, et teeme järgmisel korral ikka nõukogu koosoleku. Arutame pigem eelarvet.

VIII. Evangelisatsiooni- ja misjonitöö

Mitmel aastal on just selle punkti juures minu usin aruandmise töö toppama jäänud. Nii selgi korral. Eks me oma isikliku elu ja eeskujuga anname parima tunnistuse oma kristlikust usust, ja ma ütleks, et ka Õnnistegija kannatustest.

Jah, nõtruses saab vägi täielikuks. Sellepärast me nii täieliku väega olemegi. Kas meie misjonitöö meetodid ka tulemust annavad, on tulevaste põlvete tänada või kiruda.

Aasta viimasesse vallalehte paluti mul kirjutada tervitus. Aga ma kirjutasin! Kirjutasin kõik, mis aasta jooksul vallarahval kuulmata oli jäänud. Nõukogu liikmed aitasid ka kirjutada. Saab näha, kas mõjus. No kus ta pääseb!

IX. Avalikud suhted

Mis siin salata – väikese koha asi. Meil on kõik suhted avalikud. Kui Eha noorem poeg käib hauakaevaja tütre külas – kohe on Anna ja Niina platsis ja kannavad mulle ette. Või kui keegi võimlemisringis puudub, uuritakse kohe välja, kumb põlv valutas. Peale selle teame täpselt, kes palka saab, ja kui suure osa palgast moodustab ümbrikupalk ja milline osa makstakse sulas.

Aruande vorm ütleb, et peaksin rääkima kirjastustegevusest. Aga mis siin ikka kirjastada! Kõike, mis meil siin toimub, ei või suhugi võtta, kirja panemisest rääkimata. Meil on ka ilma kirjastamiseta niigi kõik selge ja hästi meeles. Ja kui keegi tahab lugeda peapiiskopi elulooraamatut, siis läheb linna, raamatupoodi ja ostab. Siis on asi selge ja jälle kõigile teada.

Koguduse liikmed on suurepäraselt informeeritud nii koguduse tegevusest kui tegevusetusest.

Kodulehekülg on internetis. Seda meil siin kohapeal ei ole. See kõik on internetis.

Vaimuliku kirjanduse ja ajakirjanduse levitamine ja loetavus koguduse keskel. – Sellega on jälle kõik hästi. Vaimulik kirjandus on hästi loetav – ilusate suurte tähtedega loetav. Kui prillid ette panna, siis kohe väga hästi loetav. Levitamise tegeleb meil Niina Kass. Muudkui käib ja levitab. Mõni ütleb, et lõpeta ükskord juba ära see levitamine. Aga mina ei luba. Mida ma siis järgmisel aastal aruandesse kirjutan!? Et ei levitanudki või!? Ikka tuleb levitada.

X. Majanduselu

Kogudusele kuulub suur ja ilus kirik. Keegi täpselt ei tea, kui vana see on, aga kõik sõjad on ta kenasti üle elanud, aeg-ajalt on teda parandatud või koguni uuesti ehitatud, 19. sajandil ka juurdehitusega laiendatud. Sellest ajast pärineb altarimaal „Tühi haud“. Kunstnik oli Suure-Usuvere mõisahärra ise. Baggehufwudt oli tema nimi. Oi, ma ma mõtlen, et sellel mehel oli küll suu saia täis ja proteesid kadunud, kui ta oma nime ütles, et lasta see kirja panna. Kunstnikuna oli ta pigem asjaarmastaja. Ma tean ka omast käest, et inimest on keeruline joonistada. Sellepärast siis „Tühi haud“. Kogudus olla maali hästi omaks võtnud. Ka praegu on tunda, et tühi kirik kuidagi harmoneerub altarimaaliga. Me ju elamegi usus ja mitte nägemises.

Sügisel murdis kiriku kõrval suurelt ja vanalt, kahe jämeda tüvega saarepuu ladvast üks kuivanud oks ära. Palju viga see kirikule ei teinud, aga üks aken läks küll lootusetult katki. Oleme selle ajutiselt kinni katnud, aga plaan on asendada uuega. Jaan Gregori poeg töötab Vagametsa aknavabrikus ja ta ütles, et uus aken maksab 3500 eurot. Kuna ta ise töötab seal, saaks tema kaudu oma töötaja soodustuse 10%. Eks see ole suurepärane – 350 eurot nagu maast leitud! Ainult, et

ülejäanud 3150 eurot ei ole maast leitud. Ja ma ei tea, kust ma peaksin selle leidma. Ise mõtlen muidugi, et lähen ja küsin mõne põllumehe käest. Öeldakse ju, et põllumees – põline rikas. Lehest lugesin, et sügisel koristati Eesti põldudelt üle 1,6 miljoni tonni teravilja. Sellist aastat ei mäleta isegi minusugune vanamees.

Kuldsele sügisele järgnes põhjatu porine talv. Ütleme ausalt – valge talv jäi vahele. Kui raha küsimä läksin, öeldi mulle, et ajad on rasked, toetusi pole tõstetud, pole õiget talvegi – maa tahab ikka külma saada. Vaatame, mis uus aasta toob, seitsme rammusa lehma sabas sörgivad ju ikka seitse lahjat. Suur saak lööb hinnad alla. Müüd vilja maha – siis oled leivast ilma ja pole ka õieti raha, mille eest osta. Jäin seda loba uskuma. Kodus mõtlesin, et mujal Euroopas on kogu aeg niisugused talved ja vaat kuidas elavad. Pole neil häda midagi! Kirikutel aknad ees ja puha. Küll nad saavad, kui tahavad.

Mis siis veel öelda... Olulised laenud ja võlad – neid meil ei ole. Meie võlad ei ole olulised. Võibolla neile, kellele me võlgu oleme, aga meie jaoks küll mitte. Palgad on väikesed, toimetulek kasin, tulevikuväljavaated järjest avarduvad. Seal, kus täna ainult tuul läbi puhub, torkan homme juba õrme läbi. Natuke veel ja ongi valmis väljavaade... Kui pööningule lähed ja pilgu üles tõstad, siis näed.

XI. Visitatsioonid ja revideerimised

Hoidku selle eest!

XII. Koguduse suhted teiste institutsioonidega

Jälle suhted! Muudkui suhted, suhted ja suhted! Ega ma siin mõni Elu24 ega Kroonika ole!

Olgu peale. Kohaliku omavalitsusega on suhted pigem isiklikul pinnal. Teised konfessioonid – nendega suhtleme kuulikindla ekraani turavalisel laskeaval kümne sõrmega päästikuil klõbistades. Lutheri teosed hakkavad juba pähe kuluma – seal on palju väärt mõtteid, mida iga katoliiklane peaks teadma.

Praostiga on meil vaerahu. Tema ei küsi ja mina ei vasta. Teised kogudused on kaugel. Ühel pool on mets vahel, teisel pool soo. Mis sa siin ikka suhtled.

Piibliseltsile oleme ikka igal aastal oma pisikese annetuse teinud, Pereraadiot toetame ka. Leviala päris siia küll ei ulatu, aga me võtamegi seda rohkem kui välismisjonit. Meil on siin omad inimesed, kes laulavad ja maailma asju arutavad. Ja kirik on meil ka endal olemas.

Kõige paremad on meil suhted Soome sõpruskoguduse, Synninpalka kogudusega. Külas ei käi, sest nad on väga kaugel – Lapimaal. Omal ajal, kui üle lahe sõprussuhteid loodi ja endale parajaid paarilisi otsiti, siis praost soovitas meile, et võiksime sobida. Ja õiget juttu rääkis – teineteisemõistmine on meil tõepoolest olemas. Nemad on ka ühed vähestest, kes õigeid vaateid alal hoiavad. Kuidagi on neil õnnestunud isegi koguduste kokkuliitmisest eemale hoida. Kõik ümberkaudsed kogudused on neid selles võitluses vennalikult toetanud. Mulle ikka meeldib, kuidas soome kristlased elavad ja abikäsi ulatatakse isegi olukorras, kus muidu ilmavaade laias kaares lahku läheb. Suurem mure on Synninpalka kogudusel oma õpetaja leidmisega. Eelmine läks ära ja uut veel ei paista. Selle poolest oleme meie ikka väga heas olukorras. Oma eelmise õpetaja vana auto kinkisid nad juba meile. Või oli see üle-eelmise õpetaja auto... vahet pole! Olgu nad tuhandest tänatud!

XIII. Koguduse liikmed

1. Muudatused koguduse koosseisus ja selle põhjused. Muudatused vanuselises ja soolises koosseisus. Vastan. Tropsi Volli, vaeseke, sai maamulda. Vanuseline koosseis on ühe aastaringi võrra edasi nihkunud. Mis selle põhjus võiks olla? Hea küsimus... Ka sooline koosseis on püsinud kindlalt paigas. Kes seni oli mees, on jätkuvalt mees ja kes naine, see naine. Segadusse keegi pole sattunud ja mutatsioone pole ette tulnud.

Vollike vaene leiti tee äärest muru pealt. Kiriku uksest vaid loetud sammud. Õnnis on lahkumine, kui mõttes on pühad teekonnad. Politsei piiras Volli lintidega sisse ja asus asjaolusid välja selgitama. Kohe näha, et politseinikud ei olnud kohalikud – ei olnud asjaoludega kursis. Uurisid, et kes see Volli oli ja mis ta tegi ja kas tal vaenlasi ka võis olla. No kuule! Mul oli vaja kirikusse minna, aga see lint oli tee peal ees. Üle hüpata ei jaksanud, alt ronida ei lubatud. Mundrimees teatas pidulikult, et kõrvalistele isikutele on ligipääs keelatud. – Mis mõttes kõrvalistele! Lõikan kõrvad maha ja tulen siis!? Või kehtib see ainult kõrvalistele ja mitte kahekõrvalistele nagu mina. Kui kiirabi kohale jõudis, tegi politsei veel pilti, ma kammisin juuksedki ära, ja korjas siis linnid kokku. Üks lint jäi maha. Igaks juhaks pole ma julgenud seda puutada. See on ka omamoodi ajalugu ja väike mälestus Vollist. Iga kord, kui kirikusse lähen, peatun viivu ja palun, et Jumal meile kõigile halastaks.

2. Liikmete vahetamine kaasinimestega. Usuveri valla rahvas jaguneb niisiis kaheks. Ühed on liikmed ja teised on kaasinimesed. Omavahel saavad nad hästi läbi. Vene ajal öeldi selle kohta drusba. Teisipidi lugedes: absurd. Tuleb meilgi seda ette.

3. Liikmete vahetamine teiste konfessioonide liikmetega. Selle üle võib vaid spekulatsioonida. Reaalselt siin teiste konfessioonide liikmeid minust ei ole. Õigeusu kirik on varemeis, seal mingit tegevust ei toimu, liikmeid ei ole. Vabakogudusi meil ei ole. Kõik, kes soovivad, saavad vaimulikku toitu Usuveri kirikust. Seda, mis otsa ei lõpe, jagame hea meelega.

4. Liikmete kodune elu on, nagu öeldud, küllaltki avalik. Ütlen „küllaltki“, sest väljaspool Usuveri piire me sellest põhimõtteliselt ei räägi. Ka aruandesse, mida loetakse Vagametsas ja kes teab kus veel, ei oleks õige liiga isiklike asju kirja panna. Kahtluste hajutamiseks võin öelda, et kõik on kombekas ja kui ka pole, siis tegeleme sellega. Niipea, kui õueväravas nähakse, et ma tulen, on kõik jälle hästi – abikaasad teineteise vastu hellad ja lapsed õpivad ainult viitele.

XIV. Hinnang ja muud tähelepanekud

Suuremad tööd seisavad veel ees. Kiriku aken tahab vahetamist. Aga tööd ma ei karda. Isegi rasket tööd ma ei karda – südame rahuga võin selle kõrval ka magada – mitte üldse ei karda.

Kui ainult teised ka nii kõvasti tööd teeks nagu mina! Siis oleks õnn juba ammu õue peal, kõik maanteed neljarealsed ja kooliõpetajal Riigikogu liikme palk. Kas seda kõike vaja läheb ja mis meie puhtast loodusest nii alles jääb, sellele tuleks juba täna mõelda. Saarlane ütleb, et kui mandrile silda hakatakse ehitama, siis Hiiumaa läheb täiteks. See on muidugi liialdus, aga selles on sügav tõde sees. Kust võetakse kõik see kruus ja liiv, mis Rail Balticu alla tuleb mätta! Ja millest meie lapsed elama hakkavad, kui neile ainult võlad pärandame? Kuhu jäi Vaivara kirik! Isegi mägi, mille otsas ilus pühakoda seisis, veeti ju mööda ilma laiali! Kas tahate, et teie koduga juhtuks samamoodi?

No võibolla, kui see Rail Baltic ka Usuverest läbi läheks ja väikese peatuse siin teeks... Siis räägiksin teist juttu.

Aga täna tuleb lähtuda sellest, mis on. Ja õigem oleks öelda: mida pole. Vaat sellest tuleks rääkida! Meie riigi etteotsa on tarvis teotahtelisi visionääre! Mul oleks nii palju Eesti rahvale öelda...

Pealinnas arvatakse, et meie ei saa asjadest aru ja aitab sellestki, kui 2 x 3 m värviline linoleum aleviku vahele riputada, kolm-neli sõna trükitähtedega peale laduda, et siis on nagu küllalt tarkust ja oskame ka meie Eesti saatuse üle otsustada.

Ütlevad veel, et oleme siin mingid lamemaalased. No sellist asja kuulen ma nüüd küll esimest korda! Meil seda küll keegi ei usu. Võibolla kusagil Põhja-Eestis on maa lamedavõitu ja seal võib niisuguse loraga mõne ehk isegi ära petta, aga meil, ma kinnitan, seda ei juhtu. Tulge ja vaadake ise – Usuvere kant ei ole lame, üldsegi mitte. Isegi meie mullapind lükkab siin kõik eksiõpetused ja halvemal juhul ka vankrikoormad ümber! Ainult tõde, Jumala sõna ja tema looming võivad siin seisma jääda. Kõik muu on pikali. Nii ebalame on see meie maa.

Aasta pärast tulevad jälle valimised. Siis saame uue nõukogu. Liikmed, ma loodan, jäävad samaks. Eelmisel korral, kui nõukogu ja juhatust valisime, tõi igauks oma aiast õunu. Valisimegi õunte pealt. Iga kandidaat võis ise otsustada, kuidas ta õunu pakkus: pestult või tükeldatult või ahjus küpsetatult. Terve pärastlõuna maitsesime ja vaatasime, keda valida. Valimisaktiivsus oli selline, et vaevalt keegi meie tulemusi korrata jõuab. Oi, kuidas ma juba praegu ootan valimisi.

Aga enne... Enne tuleb aruanne valmis kirjutada ja ära saata. Tänapäeval saatis kantlser veel meililisti ähvarduse, et riigi toetust, mida iial varem pole olnud, ei saa ka edaspidi tulema, kui õigeks ajaks aruannet ära ei saada. Ma muidugi ei usu seda juttu, aga klientser peab ju ka millestki elama. Olgu tal siis see rõõm!

Mait Assa

Usuveres, 17. aprillil 2020. a.

/allkirjastatud digitaalselt/